

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtvte Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

Sectio I. Qvod, & quale sit peccatum infidelitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](#)

gationem fidei externam. Et quidem exempla Sanctorum ibi ante a nobis relata, qui ciuiusmodi propositum ex bono fine cum æquiuocatione significarunt, non erant de proposito negandi alium articulum, sed eundem, vel potius totam fidem, quam tunc tenebant, & credebant. Quare dicendum est, voluntatem vniuersalem, quam dicimus prærequisiti ad actum perfectum fidei, non esse vniuersalem in ordine ad tempus, sed in ordine ad obiecta à Deo revelata. Voluntas ergo illa est præsens, & vult subiictere nunc intellectum Deo plane, ita ut nullam Dei revelationem sufficienter propositam nunc respiciat: & quia hanc voluntatem, & submissionem præsentem significat ipse assensus fidei, ideo est cultus intellectuialis Dei, prout subest huic voluntati, quam præsupponit, & significat. Quod idem cum proportione dicendum est de voluntate, & submissione interna, quam significat adoratio, & cultus exterior: non est enim voluntas submittendi se in futurum, imò aliquando esset imprudens ea significatio: nam qui hodie genuflectit Regi, & significat submissionem internam, & voluntatem cedendi ei proper Regiam dignitatem, si cras ramen ipse fiat summus Pontifex, non genuflectet Regi, sed ab eodem adorabitur genuflexo: quare per genuflectionem hodiernam non significabat submissionem internam pro tempore futuro, sed pro tempore praesenti, pro quo erat excellenter illa Regia, & excessus supra genufcentem. Hinc stare potest cum adoratio, & cultu supremo præsentis propositum peccandi postea contra debitum cultum. Si tamen nunc simul peccaret contra cultum ciuidem Dei, actus adoratiois non esset perfectus, sed haberet ex parte significacionem falsam, cum significaret submissio nternam præsestam totalem, cum tamen non esset totalis, sed ex parte. Multoque imperfectior esset adoratio, si tunc esset voluntas contraria submissioni præsenti, qua significatur per adoracionem externam, nempe voluntas prærendi te, & non cedendi illi, quem exterius collis, prout faciunt, qui virgent, ut socius primum locum teneat quem ramen interius nullo modo cedere illi voluit, qui cultus, licet sit verè cultus, quia est signum reuera significans submissionem internam: non est tamen cultus verus, id est, conformis rei significata, sicut propositio falsa est quidem verè propositio, non est tamen propositio vera, id est, conformis obiecto significata, vt explicimus diff. 23. de Incarnatione, sect. 2. n. 14.

DISPUTATIO XVIII.

De infidelitate in communi.

SECTIO I. Quod, & quale sit peccatum infidelitatis.

II. Comparatur grauitas infidelitatis cum aliis peccatis.

III. Divisione infidelitatis in Paganismum, Iudaismum & heresim.

IV. De Apostasia: quid sit, & an sit species infidelitatis.

VIVISQUE actum est de fide actuali, & habituali: nunc incipimus agere de infidelitate fidei contraria, & eius specie-

bus. Quæ pars, quia magis moralis est, est etiam vtilior, & facilior: de quæ agere incipit S. Thomas q. 10. & sequentibus. Dicemus autem prius de infidelitate in communi, postea de eius speciebus, & præfertim de heresi, & hereticis, & eorum penitentiis.

SECTIO I.

Quod, & quale sit peccatum infidelitatis.

DE hoc plura dicta sunt in superioribus, præfertim Disputatione præcedenti, dum explicaremus quali peccato excluderetur habitus fidei infusa, vbi diximus, sola propria infidelitate excludi; & ibi oportuit declarare, quid addat infidelitas propria, supra alia peccata, quæ sunt contra fidem: nunc tamen magis explicanda est conscientia infidelitatis. Et in primis supponimus, non esse sermonem nunc de infidelitate, prout opponitur infidelitati, qua est virtus quædam moralis inclinans ad fernandam fidem, aliis datam; de qua dicitur Isaie 1. *Principes tui infideles*, id est, non seruantes fidem datam: & Ecclesiastes 5. *Disperget Deo infidelis, & fulta promissio*. Nunc autem agimus de infidelitate prout opponitur fidei Theologicae, & appellari potest infidelitas Theologica, quæ significatio frequentior est in Scriptura, in qua paucum infideles vocantur, qui Deo non credunt, nec fidem recipiunt; & in codicem sensu dictum est Thomas, *noli esse incredulam, sed fidem*; vbi fidelitas opponitur incredulitati.

Porr̄ infidelitatem esse peccatum, constat ex dictis supra Diff. 13. sect. 1. vbi actum est de præcepto fidei; & probauimus posse contra fidem est peccatum grauius peccato omissionis, non recipiendo eius doctrinam sufficienter propositam: nec oportet nunc aliquid addere: videatur Suarez diff. 16. sect. 1. qui tamen n. 3. dicit, cum qui totam fidei materiam ignorat, etiamsi nihil de prima veritate, aut etiam diuina revelatione audierit, habere veram infidelitatem, quia tanta est ignorantia, ut omnino fidem excludat: & num. 2. dixerit in vniuersum veram, & propriam infidelitatem esse illam, & solam, quæ fidem infusa ab homine, ex natura sua excludit. Quæ doctrina difficultis est: ille enim qui in infancia baptizatus est, & postea nihil prorsus de fide audivit, neque de prima veritate aut diuina revelatione, non potest perdere habitum fidei infusa in eo statu, qui habitus non perditur, nisi solo infidelitatis peccato, quod peccatum ab huiusmodi homine non committitur, quandiu fides ei non proponitur, ut constat: non reperitur ergo tunc vera infidelitas: sed valde improposita, quatenus dicit casuariam actus fidei, absque peccato tamen, & obligatione credendi, propter ignorantiam omnino inuincibilem.

Aliqui ergo latius nomen infidelitatis usurpanter dividunt illam in negatiuam, & positivam; sub negatiua intelligentes charitatem fidei etiam inculpabilem: subdiuidunt enim negatiuam in mere negatiuam, quæ est inculpabilis, & in priuatuam, quæ est culpabilis, & cum debito habendi fidem. Quam distinctionem P. Coninch. diff. 18. dub. 1. num. 2. facetur in te veram esse, sed male usurpare voces: igitur infidelitas etiam sine culpa non est mere negativa, sed priuatua;

3
Infidelitas
alii negatiua,
alii possitua.

Q. q. 4. quarta

quam etiam num. 3. & 4. dicit contineri sub propria infidelitate, quando saltem datur carentia actus, & habitus fidei. Sed certè nec ipse virut bene vocabilis; nam carentia fidei inculpabilis non est propria infidelitas: nam sicut sub nomine iniustitia, vel inobedientia, non intelligitur mera, & inculpabilis carentia iustitiae, vel obedientiae, sed peccaminosa; ita nomine propriæ infidelitatis, non intelligitur inculpabilis carentia fidei, sed culpabilis. Eo autem modo, quo carentia illa inculpabilis fidei appellari potest infidelitas, melius dicetur negativa, quam priuativa, quia non est carentia fidei debita inesse subiectio, cum homo nec debeat, nec possit in eo ignorantiae statu, fidem habere.

Sed contrà arguit ille Auctor: quia illa est verè negatio fidei debite inesse: cum enim ea fides sit homini necessaria ad salutem, necessitate medij, vel præcepti est debita inesse, & homo ad eam habendam obligatur; etsi ob inuincibilem ignorantiam à peccato excusetur. Respondeo, quando sermo est de actibus moralibus, non soleat appellari priuationem, nisi carentiam actus debiti, & quidem debito proximo; sic enim loquuntur omnes, qui dicunt, malitiam moralem confistere in priuatione: appellant enim priuationem carentiam rectitudinis debita, ad quam requirunt debitum proximum. Alioquin si sufficeret debitum illud remotum, sequeretur, quod volens velci carnibus in die iefunji cum ignorantia inuincibili, haberet malitiam moralem, quia haberet carentiam rectitudinis temperantiae debitis, debito remoto; & tamen nemo vocat illam intemperantiam priuatiuam, vel carentiam rectitudinis debitis, seu priuationem moralem, sed meram pugnationem. Hac autem erit quæstio de nomine, quæ non multum refert.

5 Ex dictis ergo possumus aliter peccatum infidelitatis, seu propriam infidelitatem breuiter definire, per oppositionem, quam nomen ipsum infidelitatis significare videatur, cum fide: & dicere, illud solum propriè esse peccatum infidelitatis, quod ex obiecto suo ita opponitur cum fide actuali, vt quandiu non retrahatur, non possit homo habere voluntatem credendi vero, & proprio actu fidei diuinæ. Quæ definitio non competit imprimis errori inculpabili, cum illud nō sit peccatum: nec etiam errori culpabili, prouenienti ex ignorantia culpabili: cum hoc enim stare potest adhuc voluntas credendi alios articulos sufficienter propositos, quorū non sit ignorantia: & ratio est, quia voluntas illa, licet sit peccaminosa, non est tamen nolitus credendi contra fidem sufficienter propositum, sed solum voluntas, non adhibendi diligentiam debitam, vt sufficienter proponatur. Quare cum illa voluntate potest stare fides articuli sufficienter propositi: cum duplex illa voluntas non opponatur ex parte obiecti volitici: & ideo Suarez diff. 15. sett. 1. num. 8. fatetur, hanc non esse infidelitatem, quia non opponitur directè fidei, sed præparationi ad fidem: similiter neque esset infidelitas propria negatio externa fidei, sine negatione interna, aut peruersio etiam aliorum & inducito ad falsam fideam, sine dissensu interno contra fidem: quia hæc omnia, licet sint peccata gravissima contra fidem, non opponuntur ex parte obiecti cum actu fidei interno. Quando autem datur dissensus internum contra fidem peccaminosus, tunc datur vera, & propria infidelitas, sive dissensus ille sit,

contra Dei venerationem sive contrareligationem, sive contra articulum repelatum: cum voluntate enim hac negandi, vel de iis dubitandi, nisi retrahatur, non potest stare voluntas credendi actu perfecto fidei, ut latè explicatum disp. præcedenti sett. ultim.

Maior esse posset difficultas, de voluntate graviori peccaminosa, qua aliquis nollet in viuere Christianam: an haec voluntas quando est peccatum mortale, sit verum, & proprium peccatum infidelitatis, prout supponere videtur Suarez diff. 16. sett. 1. num. 3. Ratio autem ex dictis est posse, quia voluntas illa videtur procul dubio opponi ex parte obiecti, cum quolibet actu fidei, quando enim durat voluntas illa nihil audiens de rebus fidei, non potest fieri a & eus fidei, cum fides debeat esse ex auditu, ergo voluntas illa ex natura sua excludit omnem actum fidei. Adhuc tamen dicendum videtur iuxta regulam postquam licet voluntas illa sit peccatum grave, contradictem, quæ non solum obligat ad afflensum, sed etiam ad auditum præstandum, non tamen esse proprium peccatum infidelitatis; quia nimirum voluntas illa non repugnat ex parte obiecti cum voluntate credendi. Primo, quia cum voluntate illa non inquirendi veram fidem, nec audiendi illam potest stare simul voluntas efficax credendi illam firmissimè, quoties sufficienter proponitur, quæ voluntas est actus eliciens ab habitu piz affectionis, & habet pro motu formalis honestatem fidei; quare iam voluntas ex parte sua applicatur honestatem fidei licet non adhibere diligentiam ad quærendam occasionem exercendi illud; scilicet est actus verus obedientia voluntas, qua subditus vult obedire superiori, quoties ipsi sufficienter fuerit intimata superioris voluntas, vel mandatum, licet interim nolit diligentiam adhibere, ad eam voluntatem inuectivandam, & quamvis in hoc ipso aliquando pectet contra obedientiam, & se exponat culpabili periculo inobedientia materialis: non tamen est adhuc formaliter inobedientis; sic ergo in casu nostro state potest voluntas illa non audiendi; nec inquirendi res fidei, cum voluntate credendi, proper honestatem fidei; quare voluntas illa prior non denominat hominem formaliter infideli.

Secundò probari potest hoc ipsum: quia stante illa voluntate non audiendi, nec inquirendi res fidei potest homo inquietus cogi ad eas audiendas, vel casu ipsi non querenti ingeni potest notitia fidei, & motiva creditibilitatis sufficientia ad obligationem credendi. Quo casu adhuc non retrahatur priori voluntate potest velle credere, quia voluntas prior non excludebat a sensum fidei sufficienter proposita, sed solum auditionem illius, vel diligentiam ad eam inquirendam: haec autem secunda voluntas, nec vult auditionem, nec diligentiam, antea nolitam, sed a sensum fidei iam audire, & sufficienter proposita. Non ergo repugnat secunda voluntas cum prima non retrahata, & per consequens prior illa voluntas non excludit ex natura sua secundam voluntatem, & a sensum actualem fidei proposita, atque adeo non est proprium peccatum infidelitatis, quod tunc solum datur, ut diximus, quando ponitur peccatum repugnans ex parte obiecti, cum voluntate credendi, & cum vero fidei assensu.

Hoc supposito, dubitari solet, an peccatum infidelitatis consumetur semper in intellectu, vel in

Quid sit pro
pte peccatum
infidelitatis.

an verò possit consummari in ipsa voluntate, sunt enim aliqua peccata, quæ consummari omnia possunt in voluntate, ut odium Dei, inuidia, & alia eiusmodi: alia verò sunt, quæ non possunt in voluntate consummati, ut furtum, homicidium, &c. eiusmodi etiam videtur esse hæresis: nam est assensus à fide Catholica, arque ideo requiritur etiam ex parte intellectus assensus, vel assensus contrarius Catholicae fidei. Queritur ergo, an aliquod aliud peccatum infidelitatis propriæ possit in sola voluntate consummari: & loquimur non de peccato habituali infidelitatis, quod in aliquo sensu potest aliquando perseuerare in voluntate, non remanendo iam in intellectu, postquam aliquis per alios sensum fidei priorem hæresim retractavit, non tamen per contritionem sufficientem ad delendam maculam peccati habitualis, ut obseruauit Suarez *disp. 16. sect. 3. in fine*: sed nunc loquimur de ipso peccato actuali infidelitatis, de quo queritur, an possit in sola voluntate consummari.

Negant Suarez *disp. 16. sect. 3. num. 7. Coninch disp. 18. dub. 3. & alijs.* Affirmat Valentia in presenti *disp. 1. quest. 10. punt. 1. vers. tercii quarti*, & Hurtado *disp. 68. sect. 2.* Quæ sententia, metaphyse faltem loquendo, vera videtur, licet moraliter, & communiter loquendo, prior sententia vera sit. Porro posse aliquando infidelitatem consummari in sola voluntate, sine eo quod ponatur in intellectu, probat Valentia primum ab exemplo aliorum peccatorum, quæ licet exteriori consummentur; aliquando tamen possunt fieri, absque eo, quod prodeant in actum externum, ut intemperantia, propositum mentiendi, & similia.

Respondet Suarez *vbi suprà num. 7. esse differentiam, quia potentiae externæ possunt non obediere voluntati, quia impeditur ab aliis causis extrinsecis: intellectus verò semper obedit voluntati imperanti assensum, vel negationem assensus: ergo non potest esse talis voluntas, quin ponatur in intellectu assensus, vel negatio assensus prohibita.* Ex hoc autem argumento, & response constat, sensum huius questionis non esse, an possit dari peccatum consummatum infidelitatis in sola voluntate, sicut odium Dei, in illa sola, consummatur: nam in exemplis illis voluntas mentiendi, & intemperantia, licet non sequitur opere externo habeant totam suam malitiam in voluntate, non tamen sunt mendacium, vel intemperantia consummata, sed solum in affectu; odium autem Dei, est omnino consummatus, quia non requirit opus externum ad sui consummationem. Sensus ergo huius questionis solum est: an sicut potest dari tota malitia mendacij, vel intemperantia in sola voluntate, non sequitur opere externo, quod ab illa malitia denominatur malum, ita possit dari tota malitia infidelitatis in sola voluntate, absque eo, quod in intellectu ponatur assensus, vel quidquam aliud, quod ab illa voluntate denominetur malum, quod fieri posse affirmat prima sententia, & negat secunda.

Secundò arguit Valentia, quia si aliquis demonstratione convictus credat animam nostram esse immortalem, cum propositio id non credendi, nisi demonstraretur: vel si crederet res fidei, cum propositio eas negandi, si oppositum melius probaretur, peccat in affectu, & voluntate conditionata, quam habet, non tamen in intellectu,

cum adhuc eiusmodi obiecta credat: ergo potest esse infidelitas in sola voluntate, quin transeat ad intellectum.

Respondet Suarez, tunc etiam in intellectu dati errorem, nempe hoc iudicium, non est creditum, nisi quod demonstratur; iudicat item possibilis esse rationes, quibus contrarium melius probetur, alioquin non haberet voluntatem illam conditionatam. Hanc respondionem impugnat Hurtado *diff. 68. §. 7.* quia potest id totum fieri absque tali iudicio erroneo: nam sicut sine tali iudicio erroneo praecedente, potest quis dissentiri rebus fidei, etiam stante iudicio evidenti credibilitatem; sic potest habere voluntatem illam conditionatam non credendi sine demonstracione, non quia iudicat ita faciendum; sed quia vellet ita facere proper aliquam rationem boni, quæ appetit in non captiuando intellectu. Quæ duo iudicia immerito confundit, P. Coninch *diff. 18. num. 24.* pro eodem reputans iudicare commodum, aut utile esse, Deo obscurè revelanti non credere, & indicare saltem implicitè, non esse credendum, propter solam Dei auctoritatem, aut Deum non esse dignum fide, sine quo iudicio non potest habere homo voluntatem illam non credendi. Hoc tamen falsum omnino esse ostendimus *disp. 18. sect. 1.* nam Catholicus, & haereticus in actu primo habet vterque eadem iudicia, & aequalē libertatem, & potestatem ad credendum, & nolendum credere, & quidem Catholicus non habet illa iudicia erronea, sed vterque habet iudicium de utilitate aliqua, & commodo, quod est in non credendo quod iudicium verum est.

Vnde idem Hurtado *§. 8.* aliter responderet ad idem argumentum Valentia: nimis dari tunc iudicium erroneous in intellectu, quo iudicat non existere revelationem Dei de illo obiecto: nam si crederet dari talenre revelationem, non potest velle dissentiri obiecto revelato, etiam ablata demonstratione: posito enim assensu ad premissas, nempe ad infallibilitatem, & revelationem Dei, non possumus dissentiri conclusioni, quæ ex illis necessariò sequitur. Hæc tamen responsio faciliter impugnatur; quia aliud est non credere esse revelationem Dei, aliud verò credere non esse: Ad sumnum sequitur, quid illæ homo tunc non credit esse revelationem, non verò, quod crederet non esse. Dicer autem Valentia posse contingere sâpe, quod non sit peccatum non credere positivè revelationem, quia præceptum positivum credendi non obligat pro semper: quare omissione assensus circa revelationem, non esset infidelitas in intellectu, sed voluntas non credendi sine demonstratione esset infidelitas in sola voluntate.

Aliter ergo responderi posset ad illud Valentie argumentum negando tunc consummari infidelitatem in sola voluntate, quin transeat etiam ad intellectum: nam ex vi illius voluntatis ponitur in intellectu negatio assensus ad revelationem, vel ad obiectum revelatum propter solam revelationem, & auctoritatem Dei: quæ omissione licet secundum se non esset infidelitas, nec peccatum, quia non obligat pro tunc præceptum positivum credendi, est tamen mala, & peccaminosa, prout promanat ab illa voluntate mala non credendi propter solam auctoritatem Dei, ut in simili diximus *disp. 18. sect. 4.* à qua voluntate negatio assensus subsequitur, denominatur mala,

mala, & constituitur in specie infidelitatis. Quam solutionem tradidisse etiam videtur Suarez loco citato; cuius responsonem non retulit integrum Hurtado: utramque enim solutionem Suarez reddidit, dicens, in eo casu consummari quidem infidelitatem in intellectu, quia in iis casibus homo caret fide illius veritatis in intellectu, immo habet errorem, existimans non esse credendum nisi quod demonstratur, & sub eadem disjunctione de illo, qui paratus est ad dissentendum rebus fidei, propter aliquas rationes si asserantur, dicit, quod in eo ipso non credit, ut fidelis, seu certitudine fidei, & ideo etiam in intellectu infidelitatem habet, vel omissionem, quia non credit sicut oportet; vel commissum, quia indicat res fidei non esse infallibilis, nec dignas tanta certitudine. Non ergo alligavit solutionem Suarez ad solum iudicium erroneum, que quidem solutio insufficiens erat; sed recurrit etiam ad omissionem, seu carentiam fidei, que carentia prout posita ex vi voluntatis illius male, pertinet ad infidelitatem, & eam compleat in ipso intellectu.

13

Tertio arguit Valentia, quia quando aliquis dubius manet, absque iudicio tamen, quo intellectus iudicet rem dubiam esse, aut suspicetur vel formidet contra eius veritatem: sed solum voluntas suspendat omnem assensum, vel dissentum, tunc in intellectu nihil est contra fidem, sed solum voluntas est dubia, & ideo infidelis. Ad hoc tamen responderet Suarez iuxta suam doctrinam, quam examinavimus Disp. precedenti sect. 4, non posse contingere dubium culpabile in rebus fidei, sine iudicio erroneo in ipso intellectu. Nos autem iuxta doctrinam nostram ibi traditam, respondere possumus, dubium tunc propriè solum esse, quando suspensio oritur ex motuis propensis contra fidem, propter quam voluntas imperata suspensio actus: quia suspensio prout imperata, & procedens ab illa voluntate mala, est etiam mala, & consummat infidelitatem, & est in intellectu: quare ex eo casu non potest argui, quod infidelitas aliquando non consummetur in intellectu, ut obseruavimus disp. precedenti.

14

Hurtado dicta disp. 68. §. 10. sectus argumentis Valentia, probat alter, posse infidelitatem consummari aliquando in voluntate, quia transeat ad intellectum: nimirum si quando praecipuum eliciendi actus fidei non virget pro tunc, dicat aliquid; nunc volo suspendere assensum, et auctor dissentientiam revelationi; quoniam video materi ad non dissentendum. Quo casu in voluntate est peccatum infidelitatis, sicut voluntas homicidij crastini, est hodie peccatum iniustiae, licet effectus non ponatur hodie. Rursus in intellectu non est hodie infidelitas, quia omission assensus hodierni non est contra praecipuum fidei, cum videat homo se non teneri ad credendum hodie actu positivo: datur ergo hodie peccatum infidelitatis in sola voluntate.

Hoc etiam exemplum nobis non placet, quia nomine infidelitatis, simpliciter, & ab solute diximus intelligi peccatum excludens ex natura sua, & ratione obiecti omnem actum fidei, & ideo excludens etiam ipsum habitum. Vidi autem supradicta. 14. de confessione externa fidei sect. §. 4. merum propositum relinquendi fidem anno sequenti non esse propriè infidelitatem, nec impedire actum fidei tempore intermedio, nec excludere habitum fidei: sicut nec propositum

acceptandi cras fidem facit hodie simpliciter fidem. Quamvis autem in casu posito excluderet etiam actum fidei presentem, quatenus est voluntas suspendendi nunc assensum; hac tamen exclusio fidei presentis esset per accidentem, nec proueniret à voluntate illa, quatenus infidelitas est; sed portu quatenus est voluntas licita suspendendi nunc assensum, quia non est debitus: infidelitas vero debet excludere assensum fidei, quatenus infidelitas formaliter est, & ideo est infidelitas, quia excludit assensum fidei. Cum autem voluntas illa non suspendat assensum, nisi quia debitus non est, non opponitur obligatio credendi, quare si postea apparet obligatio credendi hodie, non excludetur assensum fidei, ex vi prioris illius voluntatis, quia solidum impedit assensum non debitum hodie. Adeo, excludentem illam, prout illis verbis exprimitur, non esse voluntalem; solum enim suspendit nunc assensum, & vult cras discentire: unde ex vi illius voluntatis non impedit assensum fidei, hodie velter, vel nocte, sed solum nunc. Quoniam autem fingetur voluntas suspendendi assensum, hoc tamen, quia non est debitus, & cras statim difficiendi fidei, adhuc hodie ea voluntas non est propriè infidelitas, quia hodie, ut diximus, non impedit assensum, quatenus est voluntas mala, sed quatenus est voluntas licita non eliciendi assensum fidei non debitus.

Potes, quid si voluntas illa non suspensteret hodiernum assensum praeceps, quia non est debitus, sed etiam terrena motu, & argumentis propositis contra nostram fidem. Respondeo ex Iuradictis, illud fore propriè peccatum infidelitatis, quia ut diximus Disp. precedenti sect. 4, voluntas illa esset retractatio virtualis, & implicata status fidelitatis, & excludere assensum fidei & statum fidelitatis, quatenus esset voluntas mala, & approbans moria contra nostram fidem, & ponens hominem in eo statu, ut quandiu voluntas illa non retractatur, non possit velle elicer assensum fidei, omnino firmum. Tunc tamen infidelitas non esset solum in voluntate, sed etiam in intellectu, quia suspensio & omission assensus, prout procedens ab illa mala voluntate infidelis, esset mala, & habens malitiam infidelitatis, prout latuit explicimus ubi supra dicta sect. 4.

His ergo exemplis omisis, afferte possumus aliud, exemplum metaphysicum, magis quam morale, & ideo dixi supra posse metaphysicum consummari infidelitatis peccatum in sola voluntate; casus autem est, si posita voluntate infidelis dissentiendo positivè rebus fidei, Deus negaret concursum intellectui ad eliciendum dissentimentum, tunc enim haberet se sicut voluntas mouendi manum ad homicidium, cui manus non obediret, et quod ligata, vel impedita esset ab extirpatione: sic intellectus, negato Dei concursu ad dissensum, non obediret voluntati, & per consequens maneret tota malitia in sola voluntate, quin transit ad intellectum, in quo non ponetur turbatrix imperatus incredulitatis. Idemque esset, si Deus homini nescienti negaret ex se, & antecedenter ad voluntatem hominis concursum ad assensum fidei, vel ad dissensum, & homo voluntate infidelis imperaret sibi negationem alienius, tunc enim videtur etiam malitia tota manere in voluntate sola: nam licet esset etiam in intellectu negatio assensus male volitus, illa tamen negatio non procederet à voluntate mala, sed haberet

se concomitante; cum negatio illa procederet ex defectu concursus aliunde à Deo negati independenter ab illa mala voluntate. Non posset ergo omissionis assensus denominari mala extrinsecè à voluntate illa, à qua non procedit, nec dependet & per consequens tota malitia, & omnis actus malus maneret in sola voluntate, & nullus in intellectu.

¹⁷ Quamvis autem videri posset casus hic possibilis, solum de potentia Dei absoluta, atque adeo manere in uniuersum verum, quod non posset ex natura rei peccatum infidelitatis consummari in voluntate: in rigore tamen hoc ipsum videtur posse concipi aliquando possibile, iuxta ipsam natum intellectus; qui quidem cùm sit potentia finita, habet virtutem limitatam, nec potest simul plures, & plures actus absque termino elicere. Ponamus ergo habere iam in hoc instanti tota actus, quorū simul potest habere; tunc licet voluntas imperet illi diffensem rebus fidei, non poterit intellectus tuus obediens, cuius virtus tota inuenitur exhausta: quare habebit se sicut manus, quae non obedit voluntati imperanti motui, eo quod ligata vel impedita sit, & per consequens manebit tunc tota infidelitatis malitia in voluntate sola, quin sit quidquā in intellectu, quod denominatur malum ab illa malitia. Idem esset, si voluntas imperaret diffensem ex odio in fidem, & tunc in intellectu non essent applicata mortua ad actum positivum diffensus, non posset enim poni tunc diffensem imperatus, ex defectu obiecti nondum sufficienter applicata. Denique idem esset, si imperaret ab illo imperio prauo voluntatis, sed aliunde & ex defectu mortui ad assentendum. Quos casus omnes fateor esse metaphysicos, non tamen impossibilis etiam ex natura rei. Hinc autem patet responsio ad fundamenta, quibus Suarez suam affectionem probat.

¹⁸ Dubium esse posset, an quando infidelitas consummaretur in voluntate, quin transiret ad intellectum, id sufficeret, ad expellendum habitum summatur, fidei infusus. Videtur enim non sufficere, quia regula trahit vera, licet postea sit tota infidelitatis malitia in intellectu voluntate, non est tamen infidelitas consummata, si fidei non est homicidium consummatum, vel ex excellenti, vel per iurum, licet ponatur voluntas efficaciter occidendi, vel peierandi, si re ipsa non ponatur occiso, vel per iurum volitus, nec incurritur paenitentia homicidij, vel per iurum. Habitus autem fidei non perditur, nisi posito peccato infidelitatis, ut habetur ex Tridentino *sess. 6. cap. 10.* Verius tamen videtur, debere eo casu perdi fidei habitum, propter etiam concedit Hurtado *dicitur diff. 68. §. 13.* & ratio est, quia huiusmodi paenae, quae infliguntur a solo Deo, sequuntur forum diuinum, in quo voluntas pro facto reputatur, nec malitiam, aut punibilitatem auger actus externus carens noua libertate, qualis est actus intellectus, vel eius carentia, sed tota punibilitas attenditur, secundum gradum malitiae, quae est in voluntate. Nec ex hoc quod auferatur habitus fidei, qui erat in intellectu, sequitur peccatum illud consummari in intellectu, in quo ponitur carentia illius habitus. Nunc enim non agimus de consummatione infidelitatis quod paenam, sed de consumma-

tione quod peccatum. Consummatur itaque paena illius infidelitatis in intellectu, si ab eo auffert habitus infusus in paenam illius peccati. Ceterum peccatum ipsum non consummatur intrinsecè in intellectu, in quo tunc nec ponitur malitia formalis (qua semper est in sola voluntate) nec etiam aliquid materiale, seu subiectum malitiae, quod denominetur peccatum infidelitatis, sed solum ponitur paena peccati, quae non est pars intrinsecæ ipsius peccati. Denique quando Tridentinum dixit, infidelitate amitti fidem, intelligi debet iuxta subiectam materiam; cùm enim agatur de pena infligenda in foro Dei, culpa etiam intelligitur iuxta Dei forum, in quo ad infligendam paenam non attenditur, an peccatum sit consummatum, necne per actum exterum, vel quasi externum, qui non auger malitiam, nec punibilitatem in ordine ad Deum. Sic enim idem Concilium in eodem loco dixit, gratiam Dei amitti alii peccatis præter infidelitatem, qualia sunt fornicatio, adulterium, mollicies, fursum, ebrietas, &c. ubi certè non restrinxit assertione Concilium ad hanc peccata solum consummata per actum externum, sed iis nominibus intellectus etiam eadem peccata non prodeuntia in actum externum, si tamen sit voluntas mortaliiter mala quamvis per accidens non potuerit extra voluntatem consummari.

¹⁹ Ex dictis infra etiam potest facile decisio aliorum dubiorum. Primum esse solet, an malitia infidelitatis sit in voluntate, an vero in intellectu sit in voluntate, tanquam in subiecto. De quo agunt ultra alios etiam, an vero ab iis relatos, Suarez *diff. 16. sect. 3. num. 2.* & in intellectu segg. & Hurtado *diff. 67.* Quod dubium genera, tanquam in le est, ut bene aduertunt prædicti Doctores, & tractati solet in prima secunda de omnibus peccatis, quod consummatur per actionem externam, an malitia moralis primaria reperiatur in obiecto, seu actu extero, & inde refundatur in voluntatem; an contra, primaria sit in voluntate, & inde refundatur in obiectum, seu actu extero; Et omisso variis dicendi modis, qui fortasse non tam recta, quam vocibus differunt, ego in tractatu de actibus humanis dixi, malitiam moralis fundamentalem, seu radicalem, vel obiectivam reperi, in obiecto ipso, seu actu extero malo, ex quo refunditur malitia formalis in voluntatem liberam illius obiecti: malitiam vero formalem moralis primaria, & reperi in voluntate, sola est formaliter & in via directa libera, & inde derivari in actum externum liberum, qui ab ea voluntate denominatur extrinsecus, & mediata malus, malitia formalis. Nam homicidium v.g. antecedenter ad voluntatem est malum obiectivum, & diffusum rationi, & ideo voluntas libera illius est mala, malitia moralis formalis, à qua voluntate mala, denominatur etiam malum, & peccatum ipsum homicidium externum imperatum ab illa voluntate mala: In quo autem consistat malitia illa fundamentalis, & obiectiva, qua se tenet ex parte obiecti: an in oppositione ad legem, vel ad rectam rationem, vel ad naturam rationalem, an in præponderantia boni contrarij, vel in aliquo alio, est questione longa, de qua dixi in prædicto loco. Nunc ergo solum breviter dicimus, infidelitatem, quae est in intellectu, nempe diffensem, vel carentiam assensus debiti, habere se respectu voluntatis, tanquam obiectum, vel actum externum illius. Quare malitia obiectiva, seu fundamentalis infidelitatis reperiatur in intellectu, & inde

inde deriuatur malitia moralis formalis in voluntatem: ideo enim voluntas infidelitatis est mala malitia formalis, quia infidelitas intellectus, seu dissentire, aut non assentiri, prout oportet rebus fidei est malum obiectum. Postquam vero voluntas liberè vult illum diffidens, vel carentiam assensus debiti, ipsam voluntas est primariò mala malitia formalis infidelitatis, & inde derivatur extrinsecè hæc eadem malitia formalis in diffidens, vel carentiam assensus debiti, volitam, & imperatam per voluntatem illam malam: Itaque diffidens, s. g. de se, & antecedenter ad voluntatem est malus, malitia obiectua; non est tamen de se malus malitia formalis, sed ideo, quia est volitus, & imperatus per voluntatem malam. Nec in hoc potest esse controverbia de re, si termini explicentur, & percipientur.

20
An peccatum infidelitatis sit peccatum commissionis, vel omissionis.
 Secundum dubium esse solet; an peccatum infidelitatis sit peccatum commissionis, vel omissionis; vel saltē; an possit aliquando esse peccatum omissionis: de quo agit Suarez disput. 16. sect. 1. num. 5. & sequentibus, & assert argumenta pro utraque parte: videtur enim esse peccatum omissionis; cum infidelitas consistat in ignorantia, qua videret esse carentia scientia, & quia hoc peccatum est contra præceptum credendi, quod est affirmativum, & per consequens violatur peccato omissionis; sicut præceptum audiens de Missal, dandi elemosynam; & alia præcepta affirmativa. Aliunde vero videtur esse peccatum commissionis, nam infidelis ille solus est, qui repugnat, & resistit fidei, ut indicat S. Thomas hac quest. 10. art. 1. repugnare auctum, & resistere significat actum positivum. Ipsi vero Suarez concludit, utroque modo posse committi peccatum infidelitatis, nempe omissione, vel commissione. Nam duplex est præceptum fidei; alterum affirmativum credendi, & audiendi fidem; & hoc præceptum violati potest omissione: alterum est præceptum negativum non dissentendi, nec credendi aliquid fidei contrarium; & hoc præceptum violatur commissione, nempe diffidens positivo, vel assensu contrario. Negat tamen posse esse peccatum omissionis pertinens ad infidelitatem contra præceptum affirmativum credendi, nisi quatenus aliquid non vult audire res fidei, nisi nondum sufficienter propositos.

21
 Ego paulo alterius dicendum puto. Et in primis suppono ex *proposito* secundæ iuxta sententiam meam, nullum posse esse peccatum pure omissionis, sine aliquo actu voluntatis. Hoc tamen parum refert ad hanc questionem, quia in omni sententia conceduntur aliqua peccata commissionis contra præcepta negativa, ut furtum, homicidium, &c. & alia peccata omissionis contra præcepta affirmativa, ut missa missa, omissione baptismi &c. Non quia haec peccata sunt sine ullo proflus actu voluntatis: semper enim interuenit nolitus missa audienda, vel baptismi; vel certè volitus alterius obiecti incopossibilis cum missa, vel eius volitione. Dicuntur tamen peccata omissionis, quia obiectum per legem prohibutum, & malum non est aliquid positivum, sed omissione missa, vel baptismi, &c. Hoc autem ipsum quarti videtur de peccato infidelitatis: an licet semper includat actum voluntatis, obiectum tamen circa quod versatur, nō ēpe infidelitas posita in intellectu, debeat esse positiva; an vero aliquando possit esse omissione actus positivus. Nec etiam est dubium, quod frequenter sit peccatum

commissionis, quando habetur dissensus, vel et præceptum negativum non dissentendi fidei; sed dubium est an possit aliquando esse peccatum omissionis contra præceptum solum affirmativum.

In primis ergo non est dubium, quod possit contra fidem fieri peccatum omissionis, nam præceptum credendi est affirmativum, & obligat aliquid ad actum fidei positivum elicendū, quo casu omissionis illius actus directè, vel indirectè volita, erit peccatum omissionis contra fidem; sed dubium est, an possit etiam esse peccatum infidelitatis, quod sit omissionis: non enim omnia peccata contra fidem sunt peccata infidelitatis. Quod dubium pender omnino ex iis, qui diximus supra disput. præcedenti de peccatis quibus habitus fidei amittitur. Cum enim nomine infidelitatis propriè sumptu intelligamus ea solum peccata, quæ omnino excludant actum fidigandi, que ideo excludunt etiam eius habitum infidem; consequens est, ut si aliquod peccatum omissionis habeat hos effectus, concedendum etiam sit peccatum infidelitatis, quod sit peccatum omissionis.

Quare non placet in primis, quod Suarez sit supra num. 7. enumerat inter peccata infidelitatis peccatum omissionis, quo aliquis negligit actus fidei: nam ut supra vidimus, hoc non est propria infidelitatis sufficiens ad aszendendum habitum fidei, si forte in baptismi infantis infusione fuisset, quia cum ea voluntas & negligencia culpabiliter non retractata sit, & quod casu, vel inuitu ingeneratur alicui nonna fidei, & cum sufficienter propositam, aliquis credat. Erit ergo illud peccatum omissionis, & contra fidem, non tantum infidelitatis propriè dicta. Sic etiam secundum disiplicet, quod docet idem Suarez, contra fidem sufficienter propositam non posse esse peccatum omissionis: nam voluntas nunquam credendi fidem sufficienter propositam, et iverum peccatum infidelitatis exclusivens habitum fidei, sit supra vidimus: & tamen habet pro obiecto solum carentiam actus fidei, quod est proprii peccati omissionis, & est solum, & directè contra præceptum affirmativum aliquando credendi, contra quod præceptum peccatur peccato omissionis.

Magis dubitari posset de peccato illo, quo voluntas territa motu & argumentis contra fidem, imperat intellectui suspensum alientum, & diffidens, quod diximus supra esse propriè intentio voluntatis & dissensus, licet nullus ponatur adus peccatum infidelitatis, licet nullus ponatur adus erroris in intellectu, sed mera suspensio. An vero peccatum hoc dicendum sit omissionis, vel impetratio commissionis, potest esse quæstio fortale de voluntate. Nam in intellectu nullus actus positivus ponitur, sed mera negotio actuum: quia videtur esse peccatum omissionis. Aliunde vero videtur dicendum peccatum commissionis, quia fidei non est contra præceptum affirmativum, cum tunc non regat præceptum positivè credendi, ut suppono; sed solum videtur esse contra præceptum negativum non dubitandi de fide, nec approbandi motiu contra fidem, aut recedendi a statu fidelitatis, prout recedere videatur, qui voluntate approbat virtualiter motiu contra fidem, dum eorum intuitu imperat suspensum assensus. Quæ omnia videntur esse præcepta negativa, arque ideo violantur peccato commissionis; nempe approbatione illa virtuali, & dubio,

ac recessu à statu fidelitatis. Qui loquendi modus mihi magis placet; quia licet in intellectu ponatur sola omissione actuum, & hac ipsa omissione sit mala, propter impetratur ab illa voluntate formidolosa: si tamen res arctentem consideretur, in ipsa omissione, qua est in intellectu non appetat malitia etiam obiectiva, quia illa omissione secundum se non prohibetur, sed illa ut procedens à tali imperio formidoloso: quare non potest dici peccatum omissionis: hoc enim iuxta regulam supra positam opponitur praecepto affirmativo, & ideo omissione actus praecepti debet esse obiectiu[m] mala. Cum ergo in cau[n]o nostro omissione affensus non sit secundum se mala, malitia obiectiva, nec prohibita, sed solum ut imperata ab illa voluntate formidante; consequens est, ut imperium illud, & approbat[ur] talium motuorum sit, quod prohibetur, atque ideo praeceptum sic magis negativum, quam affirmatum, & violatio illius magis sit peccatum commissionis, quam omissionis.

25
An ignoran-
tia ipsa in re-
bui fidei sit
peccatum, an
vero solum
efficiat per-
cant
 Hinc etiam faciliter infertur obiter decisio alterius dubius; an ignorantia ipsa in rebus fidei sit peccatum; an vero solum effectus peccati. Aliqui enim hoc secundum indicant. Valquez in 1. 2. diff. 118. cap. 2. & alij, quos affert; Suarez in praesenti diff. 15. sect. 1. num. 5. quia ignorantia est carentia habitus, seu scientie habitualis, quæ carentia videtur esse solum effectus negligenter sciendi. Alij vero melius, quos affert, & sequuntur idem Suarez ibi, dicunt ipsam ignorantiam esse peccatum, & malam formaliter denominatiu[m] à negligentia voluntatis, à qua procedit. Intelligendo nomine *ignorantia* non carentiam habitus, sed carentiam actus, que ipsa aliquando est prohibita, & mala obiectiu[m], atque adeo tunc carentia ipsius notitiae actualis erit peccaminatio, per denominationem à voluntate mala, à qua procedit.

26
An peccatum
omissionis, & commissi-
onis intra idem ge-
nere, & nus infidelitatis differant specie, vel solo numero
intrâ idem ge-
nere, & materialiter.
 Aliud dubium magis de re esse solet; An peccatum omissionis, & commissionis intra idem generis, & nus infidelitatis differant specie, vel solo numero intrâ idem generis, & materialiter. De quo idem Suarez dilla sect. 1. num. 10. vbi concludit differre specie; quia habent se sicut peccatum odij Dei, & peccatum non diligenti, sed carentia actus, que specie differunt, & opponuntur diversis praeceptis; aliud enim est praeceptum negativum prohibens odium Dei, & aliud praeceptum affirmativum diligendi Deum; sic etiam in praesenti aliud est praeceptum negativum non discenti Deo, neque neganti res fidei, aut de iis dubitandi, aliud est praeceptum affirmativum audiendi res fidei, & credendi illas. Ego in hoc puncto duplex distinguendum censeo; involuitur enim duplex questione diversa. Prima est, An assensus erroneus contra fidem habitus ex ignorantia graniter culpabilis differat specie quod malitiam ab assensi errore habito sine tali ignorantia, & per consequens omissione diligentia debita ad inquirendam veritatem sit peccatum diversa speciei, à peccato commissionis factio in assensu heretico contra Ecclesie doctrinam sufficenter proposuit. Secunda quæstio est postea, An peccatum omissionis, quando quis non elicit actum fidei, quem tunc debet ex fideli præcepto habere, differat specie à peccato commissionis, quo hereticus mente sua positiu[m] negat articulon[em] aliquem nostræ fidei. Quod ergo attinet ad primam quæstionem, non oportet de ea plura dicere, cum latius explicuerim, & probauerim meam sententiam.

Card. de Lugo de Virtute Fidei divinita.

tiam de eo punto, *Disput. 16. de p[ro]ni. sect. 4. num. 187.* Et sequentibus, vbi dixi, ea duo peccata non differre specie: est enim regula fatis communis apud Theologos; peccatum ex ignorantia, & malitia factum, non pertinere ad diuersas species malitiae moralis, sed ad eandem, quam regulam locum etiam habere in hac materia probauit latius in prædicto loco. Vbi tamen num. 183. Et sequenti notari, hanc regulam intelligi, quando ignorantia non est causa, nec exponit periculo contrahendi alias malitiam alterius speciei ab ea, quæ contraheretur, si idem peccatum absque ignorantia fieret: nam qui carnaliter v. g. cognoscit formam conjugatam cum ignorantia culpabili adulterij, & quod illa habeat virum, contrahit quidem malitiam adulterij, & simul possit habere malitiam incestus, vel contra religionem, si propter illam ignorantiam exponit se culpabili periculo cognoescendi consanguineam, vel monialem. Quod idem in materia nostra contingere potest: nam aliquando ignorantia circa res fidei culpabili potest hominem exponere periculo contrahendi alias malitias, & peccandi contra alia præcepta: ut si ex ignorantia culpabili neget aliquis presentiam Christi in Eucharistia, non solum contrahit malitiam contra fidem, sed etiam contra religionem; cum exponeat se periculo non deferendi debitum cultum illi sacramento, nec illud propter oportet suscipendi, & sic de aliis. Quando vero ignorantia illa culpabili solum affert negationem illius articuli, dicimus non esse malitiam specie diuersam à malitia negantis eundem articulam absque tali ignorantia.

27
 Addo, regulam hanc ira esse yniuersalem, ut etiam in ipso peccato omissionis, cum proportione habeat locum. Si enim comparemus eum, qui ex ignorantia culpabili non elicit actum fidei debitum, & peccat peccato omissionis contra præceptum affirmativum credendi res fidei, cum eo, qui non ex ignorantia, sed scienter committit etiam peccatum omissionis, non credendo, nec eliciendo actum fidei, quem debet elicere; utrumque peccatum erit eiusdem speciei: nam quod fiat, vel non fiat ex ignorantia, non variet speciem malitiae; tunc qui omittit auditionem missa in die festo ex ignorantia culpabili, quod sit dies festus, & qui absque ea ignorantia non audit missam, uterque peccat, peccato eiusdem speciei, ut cum comamini Doctorum sententia probauimus *loco citato*.

Quod vero attinet ad secundam quæstionem propositam, facta comparatione inter peccatum illius, qui non credit quando debet elicere actum fidei, & illius, qui habet assensum erroneum contra doctrinam fidei, admittendam credo doctrinam illam Patris Suarez, & faciendam differentiam specificam inter haec duo peccata. Non enim distinguuntur specie peccata, ut diximus, propter ignorantiam, vel malitiam, sed propter diuersitatem præceptorum, aut virtutum, quibus opponuntur. Videntur autem esse valde diversa haec duo præcepta, nempe præceptum affirmativum credendi, & præceptum negativum, non discenti. Ad quod deferunt exemplum adductum charitatis, que licet sit eadem virtus, habet tamen duo præcepta valde diversa, alterum affirmativum diligendi Deum, quod quia affirmativum est, non obligat pro semper, sed in certis temporibus: Alterum negativum; non odio

R. t. habendi

habendi Deum: quod, quia negatiuum est, obligat semper, & pro semper; & ideo peccatum odij Dei differt specie à peccato omissionis dilectionis Dei. Sic etiam fides haber duo præcepta, alterum affirmatiuum credendi Deo, quod quia est affirmatiuum, non obligat pro semper; sed certis temporibus, cui præcepto adueratur peccatum omissionis. Alterum est præceptum, negatiuum non dissentendi Deo, nec credendi contra eius reuelationem, aut de ea dubitandi; quod præceptum quia negatiuum est, obligat semper, & pro semper, & haec duo peccata differunt specie, sicut & præcepta quibus opponuntur.

29

Dices peccata non differunt specie, nisi penes diuersas rectitudines, quibus priuant, nam malitia iuxta communem sententiam consistit in priuatione rectitudinis debita; sed rectitudo, quia virumque illud peccatum priuat, est eadem, nempe rectitudo debita fidei; ergo & malitia opposita est eadem in vrroque peccato. Respondeo, rectitudinem non esse eadem, sed diuersam, nam rectitudo unius virtutis non est simplex; sed plerumque cōposita ex duplice rectitudine partiali. Exemplum habemus in temperantia, quia præcipit moderamen in cibo, contra quam virtutem peccat, qui excedit in cibo, quod est peccatum gulæ; & peccat etiam, qui deficit in cibo debito non comedendo quantum necessitas exigit, quod non est quidem peccatum gulæ, sed alterius speciei. Quia nimis lex temperantie non est simplex, sed composita ex duabus legibus, quarum altera prohibet excessum cibi, altera præcipit cibum, & que ad talēm mensuram. Et quidem, qui excedit in cibo non peccat contra legem præcipientem cibum necessarium; sed retinet totam rectitudinem illius legis: & peccat contra alteram legem prohibentem excessum, cuius rectitudini opponitur gula; Et è contra, qui deficit in cibo necessario, non peccat contra legem prohibentem excessum, sed totam eius rectitudinem retinet, peccat tamen contra alteram legem, & eius rectitudinem violat. Idem inuenitur in liberalitate, quia præcipit sumptus necessarios, & prohibet superfluos, atque ideo duas complectitur leges; quarum vnam præcipiente vñus necessarios violat auatus, qui tamen retinet totam rectitudinem alterius legis prohibientis superfluos; quam legem violat prodigus, retinens totam rectitudinem alterius legis præcipientis sumptus necessarios; & ideo illa duo peccata auaritia, & prodigalitas differunt specie, quia licet videantur esse contra eandem virtutem, non sunt tamen contra eandem rectitudinem indiuisibilem, sed contra diuersas rectitudines partiales, seu contra diuersas partes, & leges vnius rectitudinis totalis quod idem in aliis multis virtutibus inueniri potest. Hoc ergo ipsum dicendum de rectitudine fidei, qua quidem complectitur plures rectitudines, & leges: nempe legem non dissentendi, & legem credendi; quare qui non dissentit, retinet vnam rectitudinem, & seruat vnam legem negatiuum fidei, sed non retinet alteram rectitudinem affirmatiuum, si non credit positivè quando credere debet.

30

Dices hinc sequi, quod debeant etiam specie differre peccatum eius, qui non vult audire fidem Christi ab eo, qui vult eam illi proponere; & peccatum illius, qui eandem fidem sufficienter propositam non credit. Quia sicut est duplex si-

dei diuersum præceptum, nempe non dissentendi fidei, atque etiam positivè eam credendi, & esse duo præcepta diuersa; sic etiam videtur alterum eam credendi: qui enim loquitur veram, qui petit ab audiente, scilicet attentionem, seu auditum, atque etiam fidem. Vnde qui audit fidem, & non credit, violat quidem secundum præceptum, sed obseruat primum, & tenet ilius rectitudinem; nec enim negat Deo auditum, & attentionem, sed assensum: qui autem non audit, violat etiam primum præceptum. Respondi potest negando sequelam, quia illa duo præcepta audiendi, & credendi, licet videantur esse diuersa, sunt tamen formaliter vnum, ut dicitur dis. 13. secl. 2. quia sunt subordinata, ita ut vnum sit propter aliud, nam auditus propter fidem: qui enim loquitur, non petit auditum nisi propter fidem: nam ut sepe diximus, loquio ordinatur ad communicandam propriam mentem, quam loquens intendit communem, & eandem habere cum audiente, & quod idem sit virtusque sensus, ad quem finem exigit auditum, & attentionem: idem ergo est finis virtusque præcepti, nempe fides ad quam auditus exigitur, ut medium necessarium. Cum autem malitia defumtur ex fine præcepti, & non ex eis præcepta materialiter considerata, consequens est, ut sicut illa duo præcepta audiendi, & credendi non differunt formaliter ex fine, ita nec eorum violationes differunt formaliter, sed solum materialiter, & numerice. Adverte tamen differentiam hanc specificam, quam diximus esse inter duo illa peccata dissidentia, & non credens, parum fortasse referre ad praxim: nam communiter, qui moraliter violat legem audiendi, vel credendi fidem, nolendo eam audire, vel etiam sufficienter sibi propositam credere, peccat etiam contra alterum præceptum, non dissentendi, & non negandi res fidei. Quod ex supradictis colligitur, quia ad contrahendam malitiam gravem infidelitatem, sufficit expondere se sine causa periculo graui illius: qui autem non vult audire, vel auditam credere fidem Christianam sine causa, expont se manifesto periculo credendi errores multos contra illam, ut constat experientia, & omnes fatentur, quod periculum præcaute debat; ergo ex hoc saltem capite contrahit malitiam illius, qui non solum non credit, sed etiam dissidentur rebus fidei. Vix etiam vñquam contingere potest, ut qui fidem non credet, vel oblatam, non vult audire, non habeat actum positivum, quo eam saltem dubiam iudicat, quia etsi iam erit contra præceptum negatiuum, non negandi, nec dubitandi de rebus fidei. Solum posset locum habere illa differentia: quando aliquis peccat contra præceptum affirmatiuum fidei, non propter difficultates, vel argumenta contraria sed propter alias occupationes, quibus vult attendere; & ideo non clicit actum positivum fidei, quem tunc ex directo fidei præcepto debet elicere: sed in primis illud non est propriè peccatum infidelitatis, de quo porissimum nunc loquitur, licet esset peccatum contra fidem: & deinde casus ille rarissimus erit, & vix vñquam continget, occupationes, vel quidquam aliud præter mortua intrinseca, & argumenta contra fidei voritatem, retardare ab assensu præfato præstante, qui ita breuiter, & facile elici potest, superata iam

Disput. XVIII.

Sect. II. 471

iam semel difficultate ex parte motiuorum contritorum. Quod si singas occupationes saltem retardare ab examinanda credibilitate aliquis articuli, cuius fides explicita debita erat tunc direcēt ex precepto fidei: Respondeo, vix posse hoc in homine Christiano contingere, nisi ex negligētia in addiscenda doctrina Christiana & rebus, quas debet explicitè scire, & credere, de qua negligētia quando interuenit peccatum mortale, debet primitus se distinctè accusare, nec sufficiat dicere, se peccasse contra fidem, aut non creditisse res fidei: nam ex hoc modo se accusandi Confessarius concipiet potius peccatum infidelitatis, quo contra fidei veritatem senserit, quam negligētiam solum in addiscendis rebus fidei, quod est peccatum specie diuersum.

rationem cum infidelitate, & odio Dei, &c. qu. 34 art. 2. vbi comparat odium Dei cum infidelitate, & desperatione. Quare opera precium erit, haec omnia simul hoc loco expedire, vt postea non sit nobis necesse in aliis materiis hanc controvrsiam repetere.

Itaque S. Thomas in his tribus locis docet, odium Dei ex genere suo grauiissimum esse omnium peccatorum, secundo loco ponit peccatum infidelitatis, & tertio peccatum desperationis, que tria peccata esse dicit grauiora ex genere suo, peccatis contra alias virtutes mortales, quia immediate auertunt a Deo, quem immediate respiciunt virtutes Theologicas, quibus opponuntur.

32 Quæcunq; aliquis san; peccatum dubitantis solūm de rebus fidei, differat specie à peccato sentientis positivè, & absolute contra illam. Respondeo, dupliciter posse illud peccatum dubij contingere. Primo habendo iudicium, quo dicas res illas cīc dubias, vel fortasse aliter esse, vel non esse omnino certas, &c. & tunc peccatum videtur esse per se loquendo eiudem rationis cum peccato sentientis absolute contra fidem. Nam eo casu licet non negetur absolute Incarnationi, v.g. vel Eucharistia, sed dubitetur solūm de illis; negatur tamen certitudo Incarnationis, vel Eucharistiae, quæ certitudo non est minus de fide, quam sit ipsa Incarnationis, vel Eucharistiae. Parum autem refert, quod negetur Eucharistia, vel eius certitudo, cū vrasque sit aequalē de fide, & aequalē certa. Dixi, per se loquendo, quia si negatio absolute articuli haberet aliunde malitiam aliam, ex quod redrebet hominem alterius sectæ, & addiceret alii ritibus contra religionem, vel tolleret ysum debitum rituum debitorum religionis Catholice, quam malitiam non afferret mera dubitatio; iam inde possent illa duo peccata differre specie; hoc tamen est per accidens, vt dixi. Secundò posset illa dubitatio haberi sine iudicio eiusmodi positivo ercentio, sed per solam suspensionem alienis imperatam a voluntate formidante, hoc est, mota argumentis, & motuis ab intellectu propositis contra veritatem fidei, ut explicemus disp. precedenti sent. 4. Et videtur hoc peccatum minus graue esse, quam disensem rebus fidei, cum solūm sit dubium per modum suspensionis. Itaque, si sit, cum deliberatione sufficiens ad mortale, videtur non differre specie à disensem, quia ut prædicto loco diximus, est aequalenter dubium positivum; nam licet intellectus non iudicet potius incertitudinem obiecti, voluntas tamen videtur eam approbare, cum approbet motu ad formidinem, & eorum intiuim imperit suspensionem alienus est; & ideo diximus esse aequalenter disensem de incertitudine, & formidinem intellectualem, & excludere habitum fidei, quia excludit flatum fidelitatis, & denominat hominem infidelem; quare in ordine ad mores, verumque peccatum pro eodem videtur reputari.

SECTIO II.

*Comparatur grauitas infidelitatis cum
alij peccatis.*

33 **D**E hoc agit S. Thomas quæst. 10. art. 3. &
infræ quæst. 20. art. 3. vbi comparat despe-
cione Card. de Lugo de virtute Fidei divinae.

P. Hurtado partim hac Suarji doctrina excusat, partim aliis argumentis, non parum discessit à doctrina S. Thomasa supradicta. Vnde disp. 69. sct. 3. in primis multa assert contra id, quod S. Thomas dixerat, desperationem esse maius peccatum infidelitate, quod reparacionem, & occasionem resipiscendi eo quod qui desperat,

34